

РОЗБУДОВА ЛАНЦЮЖКІВ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ

В ЕКОНОМІЦІ ПИРЯТИНСЬКОЇ ГРОМАДИ

ІДЕЯ ПРОЄКТУ ЗА ПІДТРИМКИ ЄС У ПИРЯТИНСЬКІЙ ГРОМАДІ

У 2021 році Пирятинська міська рада за підтримки ГО «Інститут громадянського суспільства» підготувала заявку на конкурс Європейського Союзу і виграла грант на реалізацію трирічного проєкту «Розбудова ланцюжків доданої вартості у молочному та ягідному кластерах Пирятинської громади для розширення економічних можливостей молоді і сільських жителів та еко-орієнтованого зростання».

Проєкт спрямований на створення «двигунів» місцевого економічного розвитку шляхом розширення ланцюжків доданої вартості та диверсифікації сільськогосподарського виробництва.

Конкурентні переваги Пирятинської громади (30 600 населення)

- розташування вздовж міжнародної дороги М03 Київ – Харків
- близькість до споживчого ринку столиці 140 км; 1,5 години подорожі
- місцевий виробник сиру з брендом «Пирятин» – один з топ-50 брендів України
- туристична локація в межах «Маршруту Тараса Шевченка» піраміда та палац Закревських, 18-19 ст. в с. Березова Рудка



Усі ці фактори є сприятливими для садівників та ягідників: забезпечують доступ до великих ринків та залучають потенційних клієнтів.

Однак майбутнє Пирятинської громади «застрягло» в пастці дешевої трудової сили - у пропозиції на місцевому ринку праці домінують низько кваліфіковані робочі місця, в той час як близькість до столиці спричиняє трудову міграцію активної молоді та висококваліфікованих працівників.

Щодня до повномасштабного вторгнення до Києва на роботу їздило близько 700 осіб, ще понад 200 осіб працювали за кордоном на сезонних роботах.

Проблему підтверджують місцеві роботодавці, передусім дві сироварні, на яких працює сукупно понад 700 працівників, - Пирятинський сирзавод і сироварня «Леляківська» - які стикаються з високою плінністю кадрів.

Сільські жителі, зокрема жінки та молодь, не бажали ризикувати та починати власну справу, особливо фермерський бізнес. Відсутність відповідних знань і навичок - одна із причин. Молодь, зокрема випускники шкіл та аграрного коледжу, не набували навичок, кваліфікацій та/або підприємницьких компетенцій, необхідних на ринку праці через застарілі навчальні плани, брак кваліфікованих викладачів та відсутність сучасної матеріально-технічної бази.

Початок реалізації проєкту співпав із повномасштабним російським вторгненням. Відповідно за погодженням із місцевими заінтересованими сторонами та донором заходи проєкту були переорієнтовані на виклики воєнного стану: посилення місцевої продовольчої безпеки, підтримку фермерів, допомогу вимушеним переселенцям.

«Ще до повномасштабного вторгнення ми почали працювати над розвитком потужностей для переробки аграрної продукції, щоб створювати більше доданої вартості у громаді. Аби більше грошей залишалось у місцевій економіці та більше жителів мали достойний зарібок. Ми раді, що завдяки співпраці з Інститутом громадянського суспільства вдалося виграти грант ЄС для системної роботи у цьому напрямку. Щоправда, виклики війни змусили уточнити акценти, зокрема для забезпечення продовольчої безпеки громади.

Але стратегічний вектор актуальний - розбудовуємо ланцюжки доданої вартості у молочній, зерновій, овочевій, ягідній та інших сферах. Перші результати описані у цій публікації»



Андрій Сімонов
Пирятинський міський голова

КОМПОНЕНТИ ТА ЦІЛЬОВІ АУДИТОРІЇ ПРОЄКТУ:

“РОЗБУДОВА ЛАНЦЮЖКІВ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У МОЛОЧНОМУ ТА ЯГІДНОМУ КЛАСТЕРАХ ПИРЯТИНСЬКОЇ ГРОМАДИ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ МОЛОДІ І СІЛЬСЬКИХ ЖИТЕЛІВ ТА ЕКО-ОРІЄНТОВАНОГО ЗРОСТАННЯ”

1 РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ САДІВНИЦТВА, ЯГІДНИЦТВА, ОВОЧІВНИЦТВА, МОЛОЧАРСТВА ТА ІНШИХ



Сільські домогосподарства
близько 100 домогосподарств



Місцеві ягідні та плодоовочеві фермери до 10 осіб із загальною площею господарств 25 га



Місцеві пасічники
90 осіб



Місцеві виробники сиру
загалом 700 працівників



Внутрішньо переміщені особи
3500 осіб

2 ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПРОГРАМ І ФОРМ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ДЛЯ РОЗКРИТТЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО І ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ШКОЛЯРІВ



Учні місцевих шкіл 5-11 класів
1885 учнів, 48% - дівчата



Вчителі
318 осіб, 82% - жінки

3 ПІДВИЩЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ



Працівники органів місцевої влади
85 осіб, 73% - жінки

ВІДПОВІДНІСТЬ ЗАХОДІВ ПРОЄКТУ СТРАТЕГІЧНИМ ЦІЛЯМ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Стратегія місцевого розвитку Пирятинської громади на 2021-2025 роки (від 2020 року) спрямована на диверсифікацію місцевої економіки шляхом стимулювання сільської економіки, впровадження нових культур.

План місцевого економічного розвитку Пирятинської громади (2018 року) визначає конкретні завдання:

- зі створення ланцюжків доданої вартості в аграрному секторі;
- підвищення обізнаності громади;
- забезпечення конструктивного державно-приватного діалогу;
- полегшення доступу підприємців до інформації, земельних ділянок, фінансових ресурсів та людського капіталу.

ШВИДКЕ РЕАГУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРОЄКТУ ЄС НА ВИКЛИКИ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ



24 лютого 2022 року мало відбутися відкриття проєкту ЄС у Пирятині. Але удосвіта розпочалося повномасштабне російське вторгнення.

Через близькість до ліній наступу російських окупантів (з півночі, зі сходу, а також зі сторони Києва) та розташування на харківській трасі Пирятинська громада з перших днів перетворилася на гуманітарний хаб.

Зупиняючись на перепочинок, через громаду пройшло понад 10 тисяч переселенців. Ще майже 4 тисячі ВПО залишилися і проживають тут станом на кінець 2023 року.

Хоча на території Пирятинської громади не відбувалися бойові дії, але чи не щодня звучали сирени повітряної тривоги, повідомляючи про загрози ракетних ударів. Як і в інших громадах, через дефіцит палива та порушення логістичних каналів виник дефіцит по ряду позицій продовольчих товарів, які раніше постачалися з інших громад та регіонів. Війна змінила структуру доходів місцевих економічних агентів - впав попит на агропродукцію,

яка не належала до базового споживчого кошика (напр. ягоди, сир); транспортування продукції домогосподарств на традиційний ринок міста Києва ускладнилося (через зруйновані дороги, мости, дефіцит пального і черги на блокпостах); малі фермери, які вирощували зернові, через блокаду експорту опинилися на грані банкрутства. Також більшість місцевих жителів, які їздили на роботу до Києва, стали безробітними, а значна частина чоловіків пішли служити до ЗСУ.

Восени 2022 року виник новий виклик - масові ракетні удари по енергетичній інфраструктурі, що призвели до тривалих (до кількох діб) відключень електроенергії.

Всі ці виклики воєнного стану підірвали економічний потенціал громади і перенесли фокус уваги проєкту ЄС з питань розвитку на питання виживання. Завдяки конструктивній позиції донора вдалося оперативно узгодити зміни до проєкту і передбачити заходи реагування на першочергові потреби місцевих агровиробників та жителів.

"На початку повномасштабного вторгнення наша громада стала чи не першим відносно безпечним місцем для тих, хто втік від бойових дій зі східних та північних регіонів. Понад 10 тисяч переселенців пройшли "транзитом" через громаду. Це вимагало повної мобілізації наших внутрішніх ресурсів, передусім людських. Команда міської ради і волонтерів працювали 24/7.

У комунальних закладах ми облаштували місця короточасного перебування ВПО, для яких за кошти проєкту ЄС закупили ліжка. Важливими були зусилля щодо адаптації тих переселенців, які залишилися на довше у нашій громаді.

Радію, що багато з них відгукнулися і взяли участь в ініціативі "Сади для Перемоги", спрямованій на посилення продовольчої безпеки, а також у різноманітних волонтерських проєктах для підтримки ЗСУ. З іншого боку, бачимо, що ¾ ВПО задоволені своїм перебуванням у громаді. Про це свідчать анкетування переселенців, яке ми проводимо щороку".



Тамара Коваленко
заступниця Пирятинського міського голови



УЧАСТЬ У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ ІНІЦІАТИВІ “САДИ ПЕРЕМОГИ” ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ

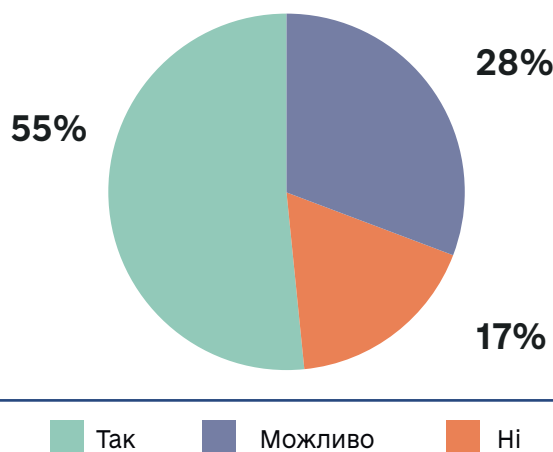
Починаючи з березня 2022 року команда проекту активно працювала у рамках національної ініціативи “Сади Перемоги”, спрямованої на стимулювання вирощування базового набору овочів та фруктів у домогосподарствах в умовах загрози продовольчої кризи.

За кошти гранту ЄС була закуплено техніку для вирощування та обробітку овочів на присадибних ділянках. А саме 5 мототракторів, 67 теплиць з наборами крапельного поливу, а також інший інвентар для городництва, набори насіння тощо. **Завдяки допомозі від ГО „NOVA Ukraine“** (м.Стендфорд, США) на суму 5,7 тис. євро було придбано і роздано місцевим жителям та переселенцям 51 комплект інвентаря для городництва (лопати, граблі, відра, оприскувачі, садові тачки), а також набори насіння від ГО “Центр Стратегічних ініціатив” (м.Харків).

Ці заходи, підсилені активною інформаційною кампанією серед місцевих жителів та ВПО, а також локалізація переробних потужностей у громаді дали позитивні результати.

Чи місцеві виробники зможуть забезпечити основними продуктами харчування жителів нашої громади?

(соцопитування мешканців Пирятинської громади у лютому 2024 року):



“Одразу після російського вторгнення ми разом з чоловіком і маленьким сином переїхали в с.Давидівка Пирятинської громади. Невизначеність, страх і депресія були постійно поряд. Перспектив як жити далі не було, бо не було роботи... Якось на очі потрапило оголошення в групі Вайбер для релокантів про можливість отримати набір інвентарю та насіння. Це зацікавило - там ми почали обробляти присадибну ділянку біля орендованого будинку. Завдяки допомозі команди проекту вдалося виростити хороший урожай і навіть законсервувати частину овочів. Так що взимку наша родина була із вирощеними власноруч смаколикami”.

Ольга Дмитрієва
вимушена переселенка з Шахтарська, Донецької області,
яка долучилася до ініціативи “Сади Перемоги”

НАВЧАННЯ З ПЕРШОЇ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ НА БАЗІ ПИРЯТИНСЬКОГО ЦЕНТРУ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

В умовах постійних загроз повітряних обстрілів та кризових ситуацій важливо, щоб якомога більше осіб вміли надати першу домедичну допомогу собі і близьким. Саме тому у рамках проекту було закуплено манекени для тренування з тампонування при різних типах поранення, набори шин фіксуючих, імітаторів поранень і поразок, затискачі кровоспинні, індивідуальні протихімічні пакети, турнікети, ноші евакуаційні тощо. Пирятинські медики із залученням тренерів з тактичної медицини провели низку навчань для різних цільових аудиторій, зокрема для молоді.

Показово, що команда Пирятинського ліцею зайняла третє місце на обласному змаганні з домедичної допомоги у рамках Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри “Сокіл” (“Джура”) у 2023 році.



ЛАНЦЮЖОК ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У ГРОМАДІ МОЛОЧНИЙ

Передусім слід зазначити, що Стратегія розвитку Полтавської області на 2021-2027 роки серед трьох галузей смарт-спеціалізації (які мають найбільший економічний та інноваційний потенціал) виділяє виробництво молочних продуктів (КВЕД 10.5).

У цьому контексті Пирятинська громада має особливу конкурентну перевагу, оскільки тут працюють два виробники сиру (загалом 700 працівників):



ПИРЯТИНСЬКИЙ
СИРЗАВОД



ЛЕЛЯКІВСЬКА
СИРОВАРНЯ

Обидві компанії до 2022 року відчували дефіцит місцевої сировини (молоко на сирзавод завозилося з-за меж громади та навіть регіону). З іншого боку, чисельність корів в місцевих господарствах в останні десятиліття значно скоротилася, а забезпечити високу продуктивність і якість однією-двома коровами - складно.

Тому у рамках проекту було заплановано матеріальна і консультаційна підтримка створення кількох сучасних сімейних молочних ферм (до 10 корів). Таким чином мали бути започатковані успішні приклади для наслідування іншими місцевими жителями, як можна заробляти гроші вдома, не виїжджаючи на заробітки.

На публічних конкурсах у 2022 та 2023 роках рішенням міської ради було відібрано 3 учасники проекту:

- **Олександр Зателепа**, с.Повстин
- **Василь Томак**, учасник АТО/ООС із с.Яцини,
- **Інна та Євген Градови**, молода сім'я (віком до 35 років) із с.Вечірки.

За підтримки фахівців було проведено індивідуальне проектування у відібраних домогосподарствах міні-ферм, розрахованих на 8-10 корів. За кошти гранту ЄС та власників ферм виготовлено проектно-кошторисні документації на реконструкцію приміщень ферм, проведено відповідні ремонти, підключення до інженерних мереж, придбання молокопроводів, резервуарів-охолоджувачів, вентиляторів, гумових килимків, поїлок тощо.

Окрема увага приділялася консультативному супроводу для підвищення культури догляду за коровами, налагодження каналів збуту молока.

Для вивчення досвіду застосування сучасних технологій на сімейних молочних фермах команда проекту організувала візит пирятинських молочних фермерів до колег у Львівській області (ферми родин Ільницьких, Мажак, Сало, Крехівської обителі

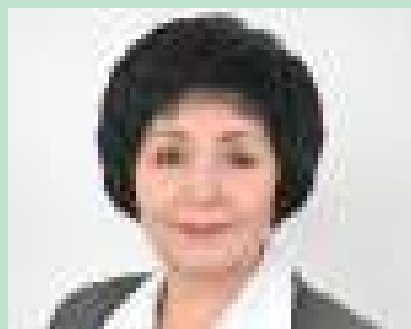
Святого Миколая отців Василіян). Також завдяки ТОВ "Агротехніка" організовано відвідини молочної ферми "Білі роси" в с.Каплинці (Пирятинська громада), де застосовані нові підходи до утримання тварин різного віку, технології годівлі, доїння, охолодження молока.



**Василь Томак та
Олександр Зателепа,**

*під час навчального візиту
на молочної ферми
Львівської області*

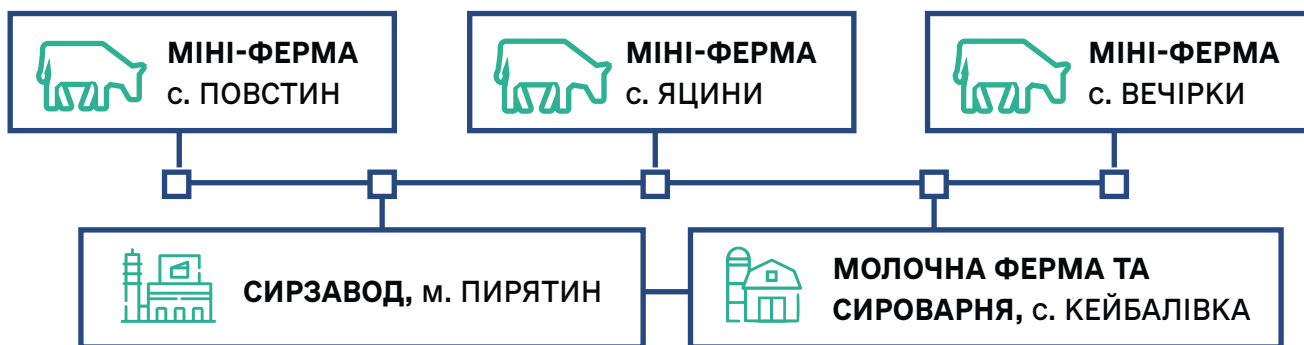
Попри всі складнощі воєнного стану та перебої з енергопостачанням усі три міні-ферми розпочали свою діяльність і досягають запланованих показників: щоденні надой на одну корову становлять 18-20 кг, поголів'я зросло з 21 до 25 корів за рахунок власного відтворення.



"Ми включили в проектну заявку заходи на підтримку сімейних молочних ферм, бо бачили їхній потенціал для розвитку наших сіл. Щоправда, планувалось створення 5 міні-ферм, але у 2022 році як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин не виявилось стільки бажаючих. Хоча зараз фермами вже цікавляться - у громаді починають працювати ще 3 молочні ферми.

Попри всі проблеми воєнного стану ми почали роботи. У відібраних господарствах за співфінансування фермерів проведено ремонти покрівель, підведено електропостачання, водопостачання, каналізацію. Всі зобов'язання сторін згідно меморандумів виконано і міні-ферми введені в експлуатацію із застосуванням сучасних технологій догляду, що передбачають безконтактне отримання та збір молока від корів, його первинну обробку - фільтрацію та охолодження до 3-4 градусів.

Ірина Солдатова
керівниця проекту ЄС у Пирятинській громаді



“Так сталося, що Женіна мама передала нам двох корів, і саме з них ми почали свою ферму. Щоправда, ми порахували, що одна корова дає одну гривню, а дві – уже дві гривні.

Тому спочатку купили старенький тракторець, а потім взагалі обнаглили - і купили прес-підбирач, щоб сіно робити. За грант ЄС зробили ремонт корівника, зробили автопоїлки. Щоб напоїти 10 корів раніше треба було наносити руками 900 л води. Завдяки проекту наше молоко буде вищого сорту, а тому - вищу ціну.

Ми - молода сім'я, у нас двоє дітей. Завдяки тому, що маємо свою ферму, ми не мусимо їхати на заробітки, а діти ростуть з батьками. Тому нам міні-ферма - дуже вигідно!

Помітили, що зараз багато людей почали цікавитися коровами – дзвонять і питають купити наших теличок. Це добре, що наш приклад підштовхує інших”

Інна та Євген Градови
власники сімейної молочної ферми у с.Вечірки

“Все життя, з дошкільних років, займаюся тваринництвом. Як тільки почув про проект ЄС, перший подав заявку на конкурс. І був дуже радий, що не прогадав. Зараз маю 9 корів, а до весни буде 14 голів. Сину допомагають мені на фермі. Частину молока купує сирзавод, частину - продаю людям.

Після навчального візиту до Львівської області у рамках проекту ЄС, вирішили запровадити деякі зміни до технологій. Зокрема, перейти на дворазове доїння, зробити «гребінець», щоб корови ходили у гнойовидалення.

Що би я порадив початківцям?

Головне - бажання і відношення до худоби. Треба розуміти переваги своєї ферми - бо не треба їхати закордон на заробітки, щоб тебе “ганяли і сіпали”.

Згадаємо, що у 1933 році (під час Голодомору) ті, хто мав корову, той вижив. А сьогодні корова – це гроші кожен день”.

Олександр Зателепа
власник сімейної молочної ферми у с.Повстин



ЛАНЦЮЖОК ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У ГРОМАДІ ЗЕРНОВИЙ

Традиційно переважна більшість фермерів Пирятинської громади займаються вирощуванням зернових та олійних культур. Частина з них до 2022 року докладали зусиль для диверсифікації структури свого виробництва за рахунок ягідництва, садівництва чи тваринництва.

Однак сегмент зернових через сприятливу ринкову кон'юнктуру продовжував забезпечувати значну частину їхніх доходів, які, зокрема, покривали збиткову діяльність в інших сегментах. Іншими словами - зернові культури залишалися фінансовою основою місцевих фермерів, а відтак - значної частини місцевих домогосподарств.

Повномасштабне російське вторгнення заблокувало експорт зернових морем і порушило логістичні зв'язки і процедури роботи між дрібними фермерами та зернотрейдерами. Місцевий агробізнес опинився на межі катастрофи. Елеватори - переповнені, а фермери у розпачі: чи варто витратитись на збір врожаю з поля, якщо нема де його зберігати?

Ситуація ускладнювалася тим, що послуга сушіння зерна (перед закладкою на зберігання) здійснювалася на елеваторах, куди фермери привозили зерно. А тепер вона стала недоступна.

Для реагування на такий виклик воєнного стану команда проекту ЄС ініціювала зміни до заходів за рахунок гранту і отримала погодження донора.



"В нашому старостаті - 4 села з населенням понад 2 тис. осіб - найчисельніший у Пирятинській громаді. Основна галузь - зернові культури. Кожен великий землекористувач має весь необхідний інвентар та обладнання. Для інших - менших фермерів - послуги, як правило, вони не надають, бо в сезон "зайвої" техніки немає.

Тому закуплені за грант ЄС прес-підбирач і цех паливних брикетів є цікавими для малих фермерів, які можуть скористатися цими послугами. На виробництво паливних брикетів йдуть тюки з біомаси, які робить прес-підбирач іншого учасника проєкту."

Володимир Онищенко
староста Березоворудського округу



"Маю давні зв'язки з господарством Олександра Ящика, як технік за освітою, допомагаю налаштувати йому різне сільськогосподарське обладнання. Також до нього звертаюся за іншими послугами - сушки і зберігання зерна.

Висока ціна на енергоносії, перевантаженість терміналів у минулому році спричинили стрімке подорожчання вартості послуг. Коли Олександр отримав обладнання за кошти гранту ЄС, ціна знизилася. Передав на зберігання на 10-12 місяців в полімерному рукаві більше 60 тонн свого зерна. Ціна і якість збереженого зерна мене задовольняє."

Анатолій Зубенко
місцевий фермер, за рахунок гранту ЄС отримав міні трактор та навісне обладнання

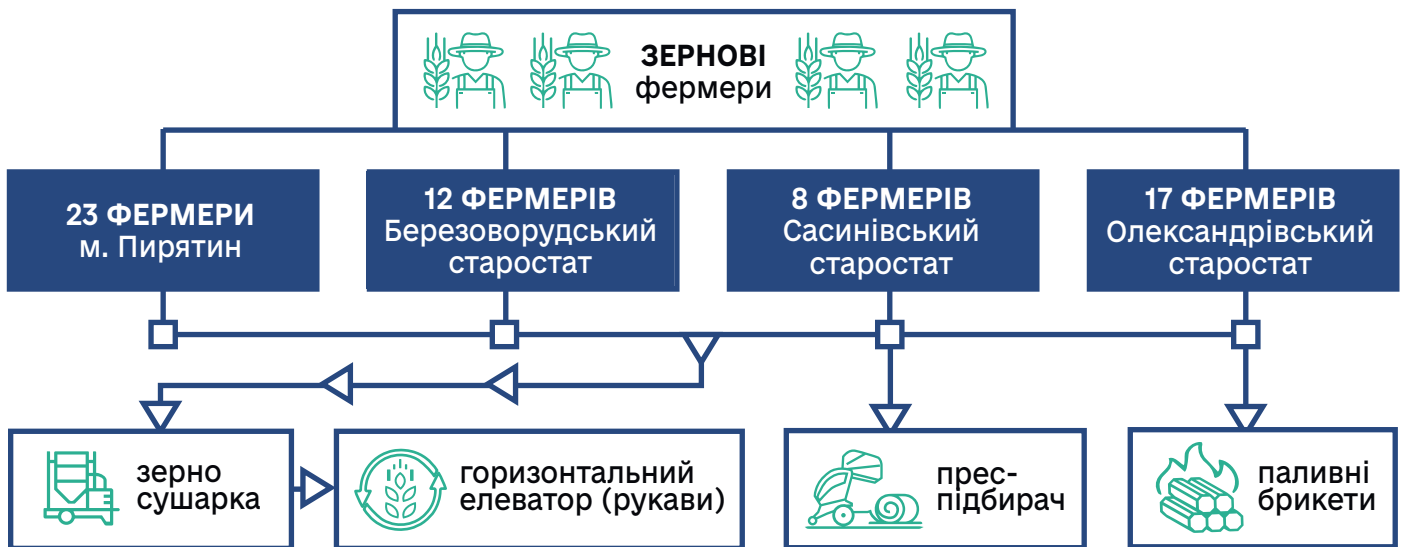
Пирятинська міська рада оголосила три конкурси на відбір фермерів по цьому компоненту, обов'язковою умовою якого було надання співфінансування у розмірі до 25%. Переможцями стали:

- ТОВ "Леляківське", с.Кейбалівка;
- ФГ "Щедрий рік", с.Березова Рудка;
- ПП "Теплівська калина", с.Березова Рудка.

У результаті за кошти фермера було створено зерносушильний комплекс з системою опалення на альтернативному паливі, що розширило можливості по збереженню зерна на 30-40 тис. тонн на рік. **"Горизонтальні" елеватори та відповідне обладнання, які були придбані за грантові кошти, надали можливість зберігати майже половину врожаю місцевих малих фермерів.**

Прес-підбирач став елементом еко-орієнтованого підходу до утилізації сільськогосподарських відходів та розвитку виробництва альтернативного палива, зокрема паливних брикетів з рослинних решток у новоствореному цеху.

У 2023 році прес-підбирач виробив 1161 тюк (сировина - ріпакова солома), вагою до 200 кг кожен. У цеху з виробництва паливних брикет створено два робочих місця (буде - шість). Тільки за два місяці роботи цех переробив 60 тонн соломи, виробив 56 тонн паливних брикетів.



“Згадую, що особливо критичною була ситуація 2022 року, коли місцеві фермери та сільськогосподарські підприємства потерпали від блокади експорту українського зерна морем. У результаті - з'явився дефіцит потужностей елеваторів та подорожчала вартість їхніх послуг. Тому виробники стикнулися з величезною проблемою збереження зерна. Допомогло вирішити проблему створення у рамках проєкту ЄС мобільного сховища для зерна (полімерні рукави ємністю 4000 т) із зернопакувальною та зернорозпакувальною машинами.

Техніка українського виробника Кобзаренка, зауважень до роботи немає. Завдяки проєкту ЄС надано послуг 60 суб'єктам господарювання, забезпечено збереження 1200 тонн зерна місцевих фермерів в 6 полімерних рукавах. Решта рукавів (8 шт) використано для зберігання зерна власного виробництва”.

Олександр Ящик
директор ТОВ “Лесяківське”



ЛАНЦЮЖОК ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У ГРОМАДІ ОВОЧЕВО-ЯГІДНИЙ

Початково - під час підготовки проєкту у 2021 році - планувались заходи для стимулювання розширення ягідних плантацій, створення потужностей для охолодження та переробки ягід. Однак, під час війни це завдання втратило актуальність через падіння попиту на ягідну продукцію (ключовим ринком збуту було місто Київ) та погіршенням фінансової спроможності місцевих ягідників.

З урахуванням викликів воєнного стану, зокрема у сфері продовольчої безпеки, зусилля команди проєкту були перенаправлені на заохочення вирощуванню овочів у домогосподарствах. Зокрема через надання теплиць з системами крапельного зрошування.

Міська рада оголосила конкурс, на якому було відібрано 48 осіб. Але резонанс виявився неочікуваним - до міського голови приходили делегації бажаючих. Відтак довелося (після узгодження з донором і збільшення фінансування цієї статті витрат) оголошувати додатковий конкурс. **Зрештою чисельність учасників по цьому компоненту досягла 67 осіб із 9 старостатів та м.Пирятин.**



За рахунок гранту ЄС всі учасники отримали теплиці арочного типу (площею 12-18 кв. м) з полікарбонату високої якості та наборами для поливу. Загальна площа землі під отриманими теплицями склала 1044 кв.м.

Серед учасників були як досвідчені городники, так і початківці. Тому команда проєкту організувала:

- 2 майстер-класи;
- 3 тренінги;
- 2 практичні семінари.

Крім того, три особи взяли участь у навчальній поїздці до Львівської області.

У результаті першого сезону роботи учасникам вдалося отримати гарний врожай овочів. І на цій основі - популяризувати досвід серед жителів громади, які могли наочно переконатися у вищій ефективності технологій вирощування у "закритому ґрунті" в умовах кліматичних змін (зокрема, розсада, вирощена в теплицях краще захищена від погодних умов, витривала).



Наталія Кресоха збирає перший врожай редиски

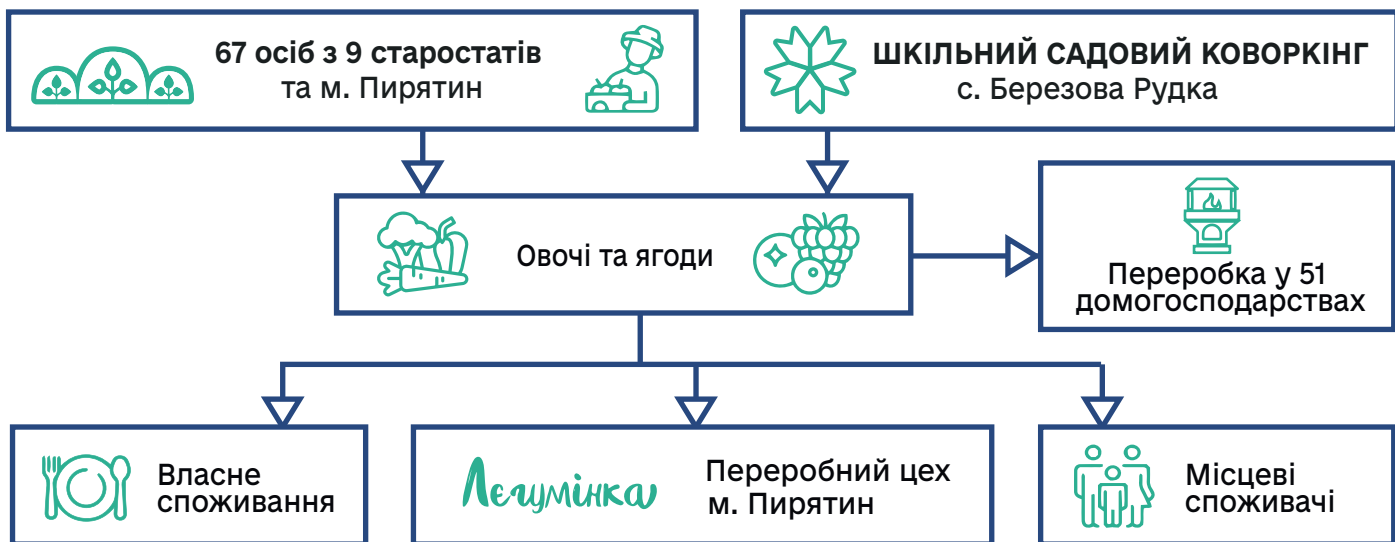
Ще однією цільовою аудиторією роботи, спрямованої на посилення продовольчої безпеки громади, стала шкільна молодь у Березоворудському старостаті. На базі місцевої школи було створено садовий коворкінг, який підлітки назвали "Вітамінка".

За кошти гранту закуплено навісне обладнання для техніки: ґрунтофреза навісна, культиватор міжрядний 3-х секційний, коса роторна, фільтр дисковий, агрошпалери та система крапельного поливу довжиною 2500 метрів, а для зберігання продукції - морозильник шокової заморозки.

Завдання коворкінгу - популяризація сучасних технологій вирощування овочів, ягід, фруктів, запровадження нових агрокультур, і найважливіше - навчання основам "економіки підсобного господарства".

Звичайно, останнє неможливе без практичної комерційної діяльності. Вирощений у коворкінгу урожай постачається місцевим споживачам, а також підприємцям.

Зокрема новоствореному переробному цеху ТМ "Легумінка" - малина і смородина для виробництва пастили.



“Раніше у нас була звичайна теплиця на 20-30 кв. м. А завдяки участі у проєкті ми змогли поставити сучасну теплицю. Підготували добротну основу. Все зробили згідно технології. І задоволені. Навіть недавній ураганний вітер і невеликий град не зробили жодної шкоди полікарбонату і - найважливіше - урожаю.

Вирощуємо огірок, томати, перець, салат, розсаду квітів. Теплиця дуже мотивує все робити на найвищому рівні агротехнологій. І думати над інноваційними рішенням. Як от, ідея органічного обігріву теплиці з кінського гною.

Плануємо збільшувати врожайність і виходити на комерційні партії на продаж.”



Сьвєтєній Стадник
власник теплиці



Світлана Петровська
власниця переробного цеху,
ТМ “Легумінка”

“Найскладнішим було наважитися заснувати власну справу в розпал війни, коли взагалі невпевнений у завтрашньому дні. Але коли, як не зараз!?”

Адже після нашої Перемоги маємо активно відбудовувати країну, в тому числі і завдяки роботі підприємств, а не витрачати час на оговтування від цих страшних подій.

Ідея бізнес-проєкту з’явилася блискавично, як тільки побачили оголошення конкурсу “Сади для Перемоги”. Оскільки виготовленням пастилки для власних потреб ми займалися не один рік, то вирішили, чому б не привчати наших жителів громади до корисних смаколиків? Тим більше, що на теренах Пирятинщини ще ніхто не займався такою справою.

Нам пощастило - написати виграну заявку на конкурс допомогла команда проєкту ЄС, передусім його керівниця Ірина Солдатова.

Ми дуже вдячні за таку підтримку”.



ЛАНЦЮЖОК ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У ГРОМАДІ ОВОЧЕВО-ЯГІДНИЙ

(продовження)

Внаслідок російської окупації південних областей та блокади імпорتنих поставок ціни на овочі у 2022-2023 роках зросли в середньому на 150-200%. Місцеві домогосподарства відреагували на зміни ринкової кон'юнктури збільшенням посівів (картоплі, цибулі, буряка та моркви). За даними соціологічного опитування, 39% респондентів у сільській місцевості і 22% у місті Пирятин повідомили, що у 2023 році вирощували на продаж певну частину продукції свого підсобного господарства і що у багатьох випадках збільшили масштаби такого виробництва.

Однак прогрес був обмежений через брак обладнання (техніки), низьку продуктивність ручної праці, а також мобілізацію значної кількості чоловіків до лав ЗСУ. **Тому у рамках проєкту було ініційовано створення неформальних центрів послуг малої механізації для обробітку земельних ділянок.**

На конкурсі міською радою було відібрано 5 осіб у 5 старостатах, які отримали міні мототрактори СКАУТ Т-220В та 14 одиниць навісного обладнання (плуг, ґрунтофреза, картоплекопалка і саджалка, оприскувач). Ще частину обладнання учасники закупили за власні кошти.

Для сприяння продажам продукції, вирощеної у домогосподарствах та шкільному садовому коворкінгу, за кошти гранту облаштовано торгово-дегустаційну точку на трасі Київ-Харків.

Це модульне приміщення площею 18 кв м, обладнане прилавками, холодильником. Також закуплено обладнання для пакування овочів, ягід, фруктів.

Місцева продукція буде продаватися під спільною торговою маркою "Пирятинські майстерні", брендбук для якої розроблений у рамках проєкту ЄС.



ПІРЯТИНСЬКІ
МАЙСТЕРНІ

Перед передачею мототракторів в користування була проведена обкатка. Було цікаво спостерігати за пирятинцями, які здивовано і радісно дивилися на шеренгу мототракторів, які проїхали містом. З кожним учасником підписаний Меморандум про співпрацю і партнерство, згідно якого користувачі техніки крім власних потреб, також мають надавати послуги фізичним та юридичним особам.

Бажаючих скористатися послугами центрів багато. За перший сезон надано послуги 175 домогосподарствам у 6 селах. Наприкінці 2023 року проведено семінар на базі одного з центрів в с. Верхоярівка, під час якого учасники обмінялися досвідом експлуатації техніки та співпраці з односельчанами.

На початку 2024 року міська рада провела конкурс для визначення переможців, які отримають за кошти гранту ЄС обладнання для переробки власної агропродукції (міні-млини, міні-олійниці, міні-крупорушки, міні-копильні, автоклави, медогонки). Відібрано 51 особу, які досить рівномірно представляють старостати громади. А саме з м.Пирятин – 20 осіб, з сіл – 31 особа.



"У перші місяці після повномасштабного вторгнення ми дуже чітко відчули, наскільки важливою є продовольча безпека. І одразу почали працювати у цьому напрямі.

Завдяки гранту ЄС ми змогли заохотити домогосподарства вирощувати овочі у "закритому ґрунті", розвинути практику послуг міні-тракторів на городах, підтримали створення трьох сімейних молочних ферм, допомогли зберегти урожай зернових нашим фермерам.

Роботи ще багато, але сьогодні громада значно краще готова забезпечити себе основними продуктами харчування і - за потреби - допомогти сусідам."

Михайло Мельниченко

заступник Пирятинського міського голови

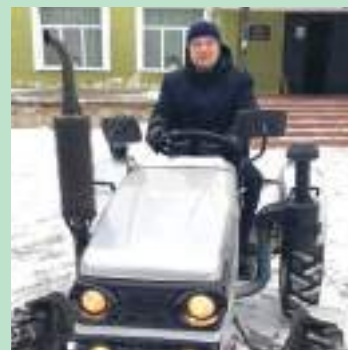


“Ви знаєте, у селі треба дуже багато працювати. А міні-трактор дає можливість зробити роботу в 10 разів швидше і при цьому витрачаючи набагато менше фізичної праці. Тому як тракторист я дуже популярний - за минулу весну послуги обробки міні-трактором надав для 40 осіб. Всім людям безкоштовно роблю обробіток. Куплений за кошти гранту ЄС міні-трактор працює без проблем. Вже у мене напрацював 140 мото-годин. З місцевими майстрами ми трохи вдосконалили конструкцію - додав противагу, поселив картоплесаджалку. Було б добре ще косу та оприскувач докупити...”

Михайло Головчак
святик у с.Повстин, який працює трактористом

“На конкурс міської ради я подався і як приватна особа, і від нашого шкільного садового коворкінгу “Вітамінка”. Бо міні-трактор потрібен усім. Налагодили співпрацю з місцевими мешканцями і всім по черзі надаємо послуги з оброблення ґрунту міні трактором. Зокрема ми допомагаємо Оксані Худі, яка займається вирощуванням розсади і овочів у теплицях. До речі, вона також отримала за кошти проекту теплицю і змогла розширити своє господарство. Навесні ми обробимо міні-трактором ґрунт у теплицях, а Оксана для нашого садового коворкінгу надасть розсаду для висадки у відкритий ґрунт. Отак ми досягаємо спільного успіху, або того, що називають синергія”.

Михайло Прокопенко
директор Березоворудської школи, який працює трактористом



У рамках проєкту ЄС планується продовження надання підтримки домогосподарствам і фермерам. Яку підтримку Ви б хотіли отримати?

(соціопитування мешканців Пирятинської громади у травні 2023 року)



НАСТРОЇ ТА ОЧІКУВАННЯ

Для моніторингу стану досягнення цілей місцевого економічного розвитку, вивчення думок та очікувань мешканців Пирятинської громади у рамках проекту було проведено три хвили соціологічних опитувань. **Перша відбулася** у лютому 2022 року (530 респондентів), напередодні повномасштабного російського вторгнення і дала розуміння ситуації під час умовно мирного часу. **Дві наступні хвили** проведені у травні 2023 та лютому 2024 року опитано 523 та 502 особи відповідно. Вибірка репрезентативна для м. Пирятин і старостинських округів. Похибка не перевищує 4,5%. Зі звітами про результати кожної з хвиль соціологічних опитувань можна ознайомитися за QR-кодом.




Цікаво, що за час воєнного стану кількість бажаючих зайнятися власною справою у громаді зросла (з 32% у лютому 2022 року - до 38% у лютому 2024 року). При цьому серед молоді таких - 62%, серед жінок - третина.

У топ-3 сфер, в яких опитані думають відкрити власну справу, - фермерство у ягідництві чи садівництві (17%), яке виявилось таким самим популярним як громадське харчування і торгівля (18% і 20% відповідно). Ще 12% згадали про фермерство у сфері зернових, 11% - у тваринництві.

Інтерес до підприємництва серед місцевих жителів, ймовірно, "підігривається" успішними прикладами з реального життя. Так, 22% опитаних у лютому 2022 року повідомили, що знають про один чи кілька прикладів досягнення успіху земляками. З них 42% назвали таким успіхом - відкриття власної справи.

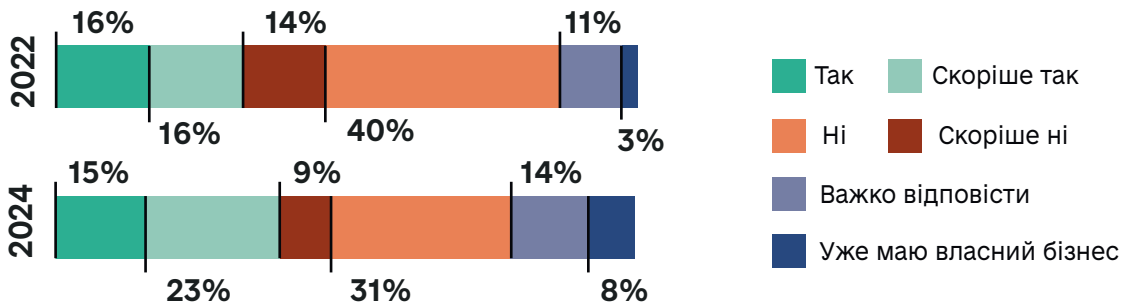
При цьому з поміж тих, які знають історії успіху у громаді, визначальним фактором для досягнення успіху називали особисті якості (працьовитість, наполегливість тощо). Значно менший відсоток набрали варіанти "наявність грошей" (17%) і "наявність зв'язків/ службове становище" (9%).



Саме тому проєкт допомагає підліткам відкрити власну справу. Максим Тихенко з Березової Рудки після навчального курсу почав виготовляти об'ємні оригами на замовлення. Сподіваємося, що його історія успіху надихне інших.

Чи хотіли б Ви зайнятися власною справою?

(соцопитування мешканців Пирятинської громади)



У якій сфері Ви думали відкрити свою справу/розширити свій бізнес?

(соцопитування мешканців Пирятинської громади у лютому 2024 року)*



*Відсоток від тих, хто думає про відкриття власної справи, або вже її має. Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки можна було обирати декілька варіантів

За даними опитування, більшість місцевих мешканців позитивно оцінюють заходи у рамках проекту ЄС, спрямовані на розкриття підприємницького потенціалу шкільної молоді, підтримку місцевих фермерів і домогосподарств. Зокрема найбільше схвалення висловлювали щодо облаштування шкільних коворкінгів, створення молочних міні-ферм та надання теплиць із крапельним поливом для підсобних господарств.

Більше того, респонденти висловлювали інтерес до подальшої підтримки за кошти гранту ЄС саме у городництві та переробці власного урожаю. Найбільше цікавив:

- доступ до обладнання для переробки своїх овочів, фруктів (сушка, соковижималка, олійниця, автоклав, копильня, крупорушка тощо);
- інвентар/обладнання для вирощування овочів для власного споживання чи на продаж;
- доступ до обладнання для зберігання своїх овочів, фруктів (заморозка, холодильник).

При цьому 18% опитаних, які займаються особистим підсобним господарством, повідомили, що збільшили масштаби своєї діяльності у 2023 році (більше вирощують овочів, фруктів, птиці, худоби). Ще 60% - вирощують приблизно стільки ж, як і до повномасштабного вторгнення.



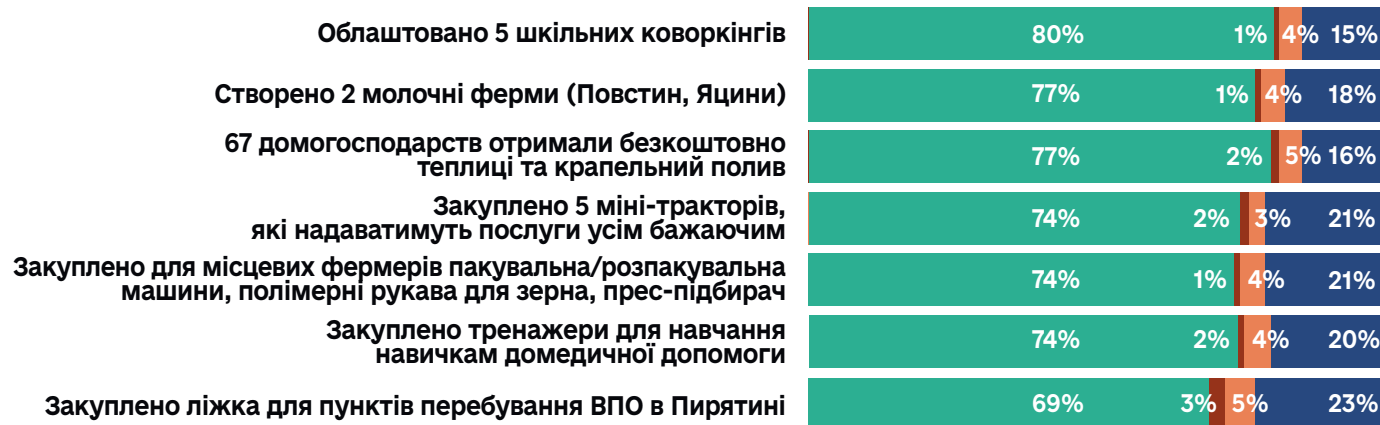
Команда інтерв'юєрів Пирятинської громади

Неочікувано багато опитаних зацікавлені у навчанні з питань започаткування і ведення власної справи (19%) та з питань агротехнологій (11%).

З урахуванням таких результатів соціологічного опитування план заходів у рамках проекту ЄС був уточнений.

Як Ви оцінюєте перші результати реалізації проекту ЄС?

(соцопитування мешканців Пирятинської громади у травні 2023 року)



■ Позитивно
 ■ Негативно
 ■ Важко сказати
 ■ Вперше чую



“Не давайте людям рибу, а дайте їм вудочки!” - відома істина на практиці підтвердилася у ці складні часи у Пирятинській громаді. Спочатку були сумніви, чи буде достатньо бажаючих займатися теплицями? Чи шкільні коворкінги виграють у гаджетів конкуренцію за увагу підлітків? Але крок за кроком наполеглива робота команди міської ради і проекту дала результати і “вудочки” розібрали як гарячі пиріжки біля Пирятинської вежі..

Важливо також, що нам вдалося налагодити системний моніторинг реалізації проекту шляхом проведення щорічних соціологічних опитувань. Передусім - це заслуга координаторів “польової роботи” Світлани Німець і Юлії Плошко, які попри всі труднощі організували роботу місцевих інтерв'юєрів.

Маркіян Дацишин
національний експерт проекту ЄС у Пирятинській громаді



Інститут
Громадянського
Суспільства

ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: **27** РОКІВ ФОРМУЮЧИ ТЕЧІЮ

Місія Інституту - сприяти становленню та розвитку громадянського суспільства в Україні через залучення громадськості до прийняття рішень органами державної влади та місцевого самоврядування, правова просвіта громадян та удосконалення законодавства у сфері некомерційного права та місцевого самоврядування.

Проєкт **«Розбудова ланцюжків доданої вартості у молочному та ягідному кластерах Пирятинської громади для розширення економічних можливостей молоді і сільських жителів та еко-орієнтованого зростання»** реалізується за підтримки Європейського Союзу Пирятинською міською радою у партнерстві з ГО «Інститут громадянського суспільства»

ЦЕ ВИДАННЯ ПІДГОТОВЛЕНЕ ЗА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ. ЗМІСТ ЦЬОГО ВИДАННЯ Є ВИКЛЮЧНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ГО «ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА» ТА НЕ МОЖЕ ЖОДНИМ ЧИНОМ СПРИЙМАТИСЯ ЯК ТАКЕ, ЩО ВІДОБРАЖАЄ ПОЗИЦІЮ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.

**Більше – на сайті Інституту
www.csi.org.ua та в соц. мережах.**

Бул-р Миколи Міхновського 22, к.21, Київ, 01103
+38 (044) 529-73-94; _38 (068) 855-27-20.



Сайт ІГС



Facebook

АВТОРИ:

Маркіян Дацишин, національний експерт проєкту ЄС у Пирятинській громаді.
Іван Савицький, національний експерт проєкту ЄС у Пирятинській громаді.
Ірина Солдатова, керівниця проєкту ЄС у Пирятинській громаді.